

Засл. проф. М.С. Бокаріуса. URL: <https://www.hniise.gov.ua/13956-vibuxovo-texchna-ekspertiza.html> (дата звернення: 10.03.2021).

3. Вибухотехнічна експертиза. Тернопільський НДЕКЦ МВС України. URL: <http://www.ndekc.te.ua/news/mozhlivost-vibuhotehchno-ekspertizi> (дата звернення: 10.03.2021).

4. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ: Наказ МВС України № 691 від 19.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#top> (дата звернення: 10.03.2021).

5. Приходько Ю.П. Гідроруйнівники, як спеціальне знаряддя для знешкодження вибухонебезпечних предметів. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб., присвяч. 105-річчю заснування судової експертизи в Україні. Київський НДІ судових експертиз; редкол.: О. Г. Рувін (голов. ред.) та ін. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. Вип. 63, ч. 1. С. 323-333.

6. Особливості взаємодії при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень за фактами вибуху, загрози вибуху або виявленні саморобних вибухових пристроїв : науково-методичні рекомендації / В.В. Кікінчук, Р.Л.Степанюк, Т.А. Пазинич. Харків : ХНУВС. 2018. 39 с.

Лазарєва Яна Анатоліївна

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців

для підрозділу кримінальної поліції

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

науковий керівник: **Бублик Надія Сергіївна**

Старший викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА
ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ ПІД ЧАС
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Говорячи про основні, фундаментальні засади демократичної країни, відразу згадується поняття свободи особи, що виступає однією з передумов стрімкого розвитку та соціалізації. Таке право характеризується можливістю вільного вибору власної поведінки, а також своєї діяльності по відношенню до зовнішнього втручання, самостійного вчинення різного виду дій, визначення особистих життєвих пріоритетів, що не забороняються у законному порядку, тощо. Право на свободу й особисту недоторканність регламентовано не лише на внутрішньодержавному, але й на міжнародному рівні, чим здатне забезпечити реальну можливість реалізації такого права під час здійснення кримінального провадження.

У зв'язку з тим, що положення міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України складають кримінальне процесуальне законодавство України (ст. 1 Кримінального процесуального кодексу України), не можливо оминати увагою ст. 5 Конвенції про захист прав та основоположних свобод, в якій зазначається: «нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури...» [1], яка і є основним елементом захисту прав особи та направлена саме на запобігання необґрунтованому позбавленню волі.

Звертаючись до положень Конституції України, а саме статті 29, ми простежуємо, що законодавчо закріплено поняття «...що кожна особа має гарантоване право на свободу та особисту недоторканність, ніхто не може затримувати особу або тримати її під вартою, не маючи на те законних та вмотивованих підстав у судовому порядку, відповідно до законодавства. Частина друга регламентує, що однією із підстав для правомірного обмеження права на свободу через застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою виступає рішення слідчого судді, яке повинно бути обґрунтованим, законним» [2]. Звідси, тримання під вартою на основі вмотивованого рішення судді, виступає дотриманням принципу верховенства права та знижує ризик допущення свавілля, чого неможливо досягти, беручи до уваги лише ступінь тяжкості кримінального

правопорушення, а також не оцінюючи реальних обставин кримінального провадження та конкретної причини, які обумовлені необхідністю у здійсненні такого запобіжного заходу та унеможливленням у застосуванні іншого, більш м'якого заходу.

Звертаючись до загальних засад кримінального провадження, які зосереджені в положенні ст. 7 Кримінального процесуального кодексу (далі - КПК) України, ми бачимо, що одним із них є забезпечення прав на свободу та особисту недоторканність. Більш детально зміст цього положення зосереджується у ст. 12 КПК України.

Слід зазначити, що під час здійснення кримінального провадження, не може бути застосовано відносно особи запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, затримання або обмеження основних прав стосовно вільного пересування на основі підозри чи обвинувачення у вчиненні кримінально — протиправного діяння, інакше як на підставах та в порядку, передбачених у нормативно — правовій базі. Якщо особу затримано на основі підозри або обвинувачення у вчиненні протиправного діяння, або позбавлено свободи іншим способом, її повинні доставити до слідчого судді в найкоротший термін та надати всі законні підстави затримання, обґрунтувавши їх.

Проте, якщо протягом визначеного законодавством терміну – 72 години – особі не було надано обґрунтовані підстави її затримання – вона негайно звільняється від тримання під вартою. У випадку, якщо особу було затримано без відповідних законних та обґрунтованих підстав на здійснення такими діями правоохоронними органами, то особа не лише звільняється із – під варти, але й ті, хто здійснював протиправні дії, притягуються до відповідного виду відповідальності, які визначаються у нормативно – правовій базі. Близькі родичі затриманого повинні бути негайно повідомлені про розташування такої особи [3].

У своїх працях Смоков С.М. розглядає процесуальні гарантії прав і свобод людини у кримінальному процесі як особливий вид гарантій, які виступають засобом їх забезпечення і реалізації в процесі кримінального судочинства, захисту від безпідставного втручання, відновлення порушених прав [4].

У доповідях Управління Верховного Комісара ООН з прав людини (2017 року) неодноразово спостерігаються порушення питань забезпечення прав людини в Україні, що полягають у свавільному та незаконному позбавленні волі, насильницького зникнення та викрадення, на основі збройного конфлікту на Сході України та Кримського півострова, зокрема і з боку правоохоронних органів [5].

Отже, право на свободу та особисту недоторканність виступає одним з фундаментальних конституційних прав людини, що характеризується вільним волевиявленням у здійсненні нею своїх дій, які не виходять за межі дозволеного. Що стосується дотримання такого принципу на стадії досудового розслідування, то варто наголосити, що через недотримання вищевказаного права, особа, яка була уповноважена на затримання підозрюваного, не маючи на те законних та обґрунтованих підстав – буде притягнена до відповідного виду відповідальності.

Надання особи статусу підозрюваного не може бути здійснене, якщо не має на те відповідних підстав, внаслідок чого не можливо здійснювати дії, які позбавляють особу вільно пересуватися - тримання під вартою. Якщо особа дійсно визнається підозрюваною (обвинуваченою) і є все законні підстави для обмеження її волі, то їй повинні повідомити такі підстави негайно.

Бібліографічні посилання:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Закони України від 01.01.1990 № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 21.02.2021)

2. Конституція України № 254к/96-ВР, від 28.06.1996, у редакції від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.02.2021)

3. Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI, від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 21.02.2021)

4. Смоков С. М. Види обмежень конституційних прав громадян у новому Кримінальному процесуальному кодексі України. *Форум права*. 2012. № 2. - С. 628-632. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_2_100 (дата звернення 21.02.2021)

5. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2017 року. Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини URL: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport18th_UKR.pdf (дата звернення 21.02.2021)

Лозицький Максим Павлович
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник : Федченко Володимир Михайлович
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх

ДОМАШНІЙ АРЕШТ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ВЗЯТТЯ ПІД ВАРТУ

Враховуючи європейські цінності щодо захисту прав і основоположних свобод людини, домашній арешт у системі запобіжних заходів був закріплений у новому КПК 2012 року, при розробленні якого враховувалася концепція верховенства права і забезпечення судового захисту особистої недоторканності підозрюваного, обвинуваченого. Застосування тримання під вартою як запобіжного заходу дедалі рідко став застосовуватися на практиці, тому що Європейський суд не визнає його як гуманний. Тому активним науковим розробкам та дослідженням підлягають вирішення питань щодо забезпечення ефективності домашнього арешту, тому що нерідко підозрювані, обвинувачені порушують вимоги чинного КПК, наприклад, щодо недопущення залишення місця проживання взагалі або у певний час доби. І таким ефективним засобом